

ЗАКАЗ СЪПАННА АКЕ-
НОКОЦВЕК МАТЕРИМО

K zákonu o odpadoch

Z rozsiahlej problematiky životného prostredia sa v minulosti najmenšia pozornosť venovala odpadom. Právne boli upravené len niektoré otázky hospodárenia s kovovým odpadom a zbernými surovinami. Chýbala však základná právna úprava oblasti odpadov v celej ich šírke a rozmanitosti.

Obmedzovanie vzniku odpadov, ich nezávadné zneškodňovanie a maximálne využívanie druhotných surovín nesporne predstavujú významný prínos k ochrane životného prostredia a k racionálnemu využívaniu prírodných zdrojov. Prispievajú aj k šetreniu prvotných surovínových a energetických zdrojov a zároveň znižujú množstvo škodlivín emitovaných do jednotlivých zložiek prostredia.

Najmä tieto dôvody viedli Federálny výbor životného prostredia, Ministerstvo životného prostredia Českej republiky a Slovenskú komisiu pre životné prostredie k tomu, aby príprave návrhu zákona o odpadoch venovali prvoradú pozornosť. Hoci bol návrh zákona vypracovaný už koncom r. 1990, Federálne zhromaždenie ho schválilo až 22. mája 1991 pod číslom 238/1991 Zb. Príčinou zdržania legislatívneho procesu bola zmena v rozdelení pôsobností medzi federáciou a republikami vo veciach životného prostredia, medzičasom upravená ústavným zákonom č. 556/1990 Zb.

Čo prináša zákon o odpadoch

Zákon, hoci nie je rozsiahly a obsahuje len 17 paragrafov, prináša komplexnú východiskovú úpravu oblasti odpadov. Stanovuje práva a povinnosti orgánov štátnej správy a povinnosti právnických a fyzických osôb pri nakladaní s odpadmi.

Pojem *odpad* doteraz náš právny poriadok nedefinoval. Zákon vyplní túto medzeru a definuje ho ako vec, ktorej sa chce jej majiteľ zbaviť, alebo ako huteľnú vec, ktorej odstránenie (zneškodnenie) je nevyhnutné z hľadiska starostlivosti o zdravé životné podmienky a ochranu životného prostredia. Takto vymedzený pojem umožňuje podriaďiť zákonu nielen nakladanie s vecami, ktoré sú pre subjekty celkom nepotrebné, ale i s vecami, ktoré síce určitú hodnotu majú, avšak z hľadiska starostlivosti o životné prostredie sa musia zneškodniť.

Zákon vymedzuje aj pojem *zvláštny odpad*, ktorý vyžaduje pri nakladaní s ním osobitný režim. Jeho podkategóriou je *nebezpečný odpad*, ktorý svojimi osobitne nebezpečnými vlastnosťami je, alebo môže byť nebezpečný pre zdravie obyvateľstva alebo životné prostredie. *Druhotnou surovinou* je surovina alebo materiál získaný z odpadu, spôsobilý na ďalšie využitie. Každú činnosť, ktorej predmetom sú odpady,

označuje zákon ako *nakladanie s odpadmi*. Nakladanie s odpadmi spolu s činnosťami zameranými na predchádzanie a obmedzovanie vzniku odpadov tvorí *odpadové hospodárstvo*. Podľa tejto definície za pôvodcu komunálneho odpadu vznikajúceho na území obce sa považuje obec, nie občan. Konanie občana usmerňuje obec svojimi všeobecne záväznými nariadeniami. Pojem *zneškodňovanie odpadov* je určený so zreteľom na ochranu životného prostredia. Znamená také ukládanie, spaľovanie alebo neutralizáciu odpadov, pri ktorom poškozovanie životného prostredia alebo ohrozenie zdravia ľudí nepresiahne mieru stanovenú osobitnými predpismi.

Zákon ustanovuje základné princípy pre celý okruh ním upravovaných vzťahov, napr. pri nakladaní s odpadmi povinnosť chrániť zdravie obyvateľstva a životné prostredie, alebo zneškodňovať ich len v objektoch na to určených. Upravuje i základné podmienky dovozu, vývozu a tranzitu odpadov vo vzťahu k územiu ČSFR. Pri príprave zákona sa uvažovalo o absolútnom zákaze dovozu odpadov na naše územie, alebo o výnimočnom povolení dovozu za podmienok stanovených zákonom. Prijal sa druhý variant, umožňujúci dovoz odpadov za podmienky, že príslušný orgán štátnej správy dá na to súhlas a že sa spolu s ním dovezú aj špičkové technológie, zneškodnia sa všetky dovezené odpady a zároveň aj podobné, ktoré vznikli na území našej republiky. Takto podmienený dovoz by mal byť v konečnom dôsledku pre životné prostredie ČSFR prínosom.

Osobitne treba upozorniť na novú právnu inštitúciu — *vydávanie súhlasov* orgánov štátnej správy na *taxatívne určené činnosti*. Súhlas sa bude vyžadovať napríklad na prevádzkovanie zariadení na zneškodňovanie odpadov, na nakladanie s nebezpečným odpadom a na jeho vývoz, na podnikanie v oblasti nakladania s odpadmi, alebo na spomínaný dovoz odpadov. K niektorým činnostiam budú orgány štátnej správy *vydávať vyjadrenia*. Právny význam súhlasov a vyjadrení spočíva v tom, že iné orgány štátnej správy, vydávajúce rozhodnutia o umiestnení, či povolení stavieb alebo činností, ktoré sa týkajú odpadov, nebudú ich môcť vydávať bez predloženia tohto súhlasu alebo vyjadrenia.

Zákon udeľuje orgánom štátnej správy i niektoré *ďalšie významné oprávnenia*, najmä uložiť prevádzkovateľovi zariadenia na zneškodňovanie odpadov, aby

zneškodnil určený odpad za úhradu, ďalej uložiť tomu, kto poruší povinnosti vyplývajúce zo zákona o odpadoch vykonať opatrenie na odstránenie protiprávneho stavu. Vo výnimočných prípadoch, ak hrozí závažná ekologická ujma, umožňuje zastaviť činnosť pôvodcu alebo prevádzkovateľa zariadenia na zneškodnenie odpadov.

Popri oprávneniach ukladá zákon príslušným orgánom štátnej správy významnú povinnosť — poskytnúť pôvodcovi na požiadanie informácie o existencii a sídle vhodných zariadení na zneškodňovanie ním vyprodukovaného odpadu.

Celá druhá časť zákona určuje *konkrétne povinnosti* rôznych subjektov v jednotlivých fázach nakladania s odpadmi. Podstatné sú najmä povinnosti pôvodcov, napr.: spracovať vlastné programy odpadového hospodárstva; odpady zhromažďovať vytriedené a najmä oddelene nebezpečné odpady; vznik a nakladanie s odpadom ohlasovať príslušnému orgánu štátnej správy; využívať odpady ako zdroj druhotných surovín, v opačnom prípade zabezpečiť ich zneškodnenie; viesť a uchovávať evidenciu odpadu a umožniť kontrolným orgánom prístup do svojich objektov. Rovnaké povinnosti má aj obec vo vzťahu ku komunálnemu odpadu vznikajúcemu na jej území.

Výrobcom ukladá zákon povinnosť uvádzať pri svojich výrobkoch údaje o spôsobe využitia ich nespotrebovaných častí či obalov ako zdrojov druhotných surovín alebo energie, prípadne odporúčať spôsob ich zneškodnenia.

Zákon ďalej konkretizuje povinnosti prepravcov a dopravcov pri preprave odpadov, povinnosti pri zbere, výkupe a úprave odpadov, ako aj povinnosti prevádzkovateľov zariadení na zneškodňovanie odpadov.

V tretej časti obsahuje zákon východiskovú úpravu o poplatkoch súvisiacich s ukladaním odpadov a upravuje pokuty za porušenie povinností ustanovených týmto zákonom.

Poplatky, ako pojem vyjadrujúci vzťah konkrétneho subjektu (ukladajúceho odpady) k životnému prostrediu, by mali odzrkadľovať stupeň jeho nevyhnutného poškodenia. Ich rozsah a výšku budú upravovať zákony národných rád a predpokladá sa, že výnos z nich bude príjmom príslušného republikového fondu životného prostredia.

Pokuty za porušenie zákona o odpadoch upravuje zákon priamo. Uložiť ich možno právnickým a fyzickým osobám oprávneným na podnikanie do jedného roka odo dňa, kedy sa o porušení povinnosti príslušný orgán štátnej správy dozvedel, najneskoršie však do troch rokov odo dňa, keď sa povinnosť porušila. Výška pokút je určená od 10 000 až do 10 miliónov Kčs. Ak sa v období jedného roka opätovne poruší rovnaká povinnosť, možno uložiť ďalšiu pokutu až do dvojnásobku výšky stanovenej týmto zákonom. Zaujímavé

je, že v návrhu zákona bola pôvodne horná hranica pokuty určená na 1 milión Kčs, v priebehu schvaľovania vo Federálnom zhromaždení vzrástla na desaťnásobok.

V prechodných ustanoveniach pamätá zákon i na to, že všetky ním uložené povinnosti sa objektívne nebudú môcť plniť od nadobudnutia jeho účinnosti (1. augusta 1991). Umožňuje preto, aby príslušný orgán štátnej správy určil pôvodcom a prevádzkovateľom zariadení na zneškodňovanie odpadov osobitné podmienky. Aby toto ustanovenie nenadobudlo charakter trvalej výnimky, zákon zároveň určuje, že doba, počas ktorej možno osobitné podmienky stanoviť, nemôže presiahnuť 5 rokov od jeho účinnosti.

V zrušovacích ustanoveniach zákon zrušil nariadenie vlády č. 68/1960 Zb. o hospodárení s kovovým odpadom a súvisiace vyhlášky č. 106/1960 Zb. a 103/1981 Zb.

Prijatý zákon o odpadoch je východiskom pre republikové zákony o štátnej správe v odpadovom hospodárstve, ktoré budú konkretizovať pôsobnosť príslušných orgánov štátnej správy. Budú z neho vychádzať i vykonávacie predpisy upravujúce podrobnosti nakladania s odpadmi, vedenia evidencie o odpadoch a podobne, až po úroveň technických noriem.

Ako sme spomenuli v úvode, proces prijímania zákona o odpadoch poznačila zmena a nejasnosť rozdelenia pôsobnosti vo veciach životného prostredia. Návrh zákona sa vypracoval v súlade s ústavným zákonom č. 159/1990 Zb., podľa ktorého bola v pôsobnosti federácie „zásadná zákonodarná úprava zneškodňovania odpadov a hospodárenia s druhotnými surovinami“. Ústavný zákon č. 556/1990 Zb., ktorý nadobudol účinnosť 1. 1. 1991, zmenil pôsobnosť federácie vo veciach životného prostredia tak, že dnes jej patrí len „zákonná úprava v zásadných veciach životného prostredia“. V súčasnosti by mal teda federálny zákon upravovať len zásadné otázky odpadov. Otázky nezásadnej povahy, veci týkajúce sa štátnej správy, ako aj problematika hospodárenia s odpadmi patria v súlade s Ústavou ČSFR do pôsobnosti republík. Takéto stanovisko zaujala pri prerokúvaní návrhu zákona vláda Slovenskej republiky aj Slovenská národná rada. Napriek tomu Federálne zhromaždenie zákon o odpadoch schválilo. Ak vychádzame z predpokladu, že ČSFR chce byť skutočne právnym štátom, možno očakávať i adekvátnu zmenu v rozsahu nového zákona o odpadoch. Tie časti, ktoré sa z neho vyčlenia, by mali tvoriť predmet republikovej zákonnej úpravy.

Nech ale vyriešenie kompetenčného sporu o rozsahu a obsahu federálneho zákona o odpadoch dopadne akokoľvek, nič to nezmení na skutočnosti, že je to prvý hmotnoprávny zákon na úseku životného prostredia, ktorý bol prijatý po novembri 1989 a vyplňa veľkú medzeru v československom právnom poriadku. Svojím obsahom je porovnateľný s podobnými právnymi úpravami vyspelých štátov.